

METODICKÝ MATERIÁL K ROZPRÁVKAM OVCE.SK

V živote detí a dospelých hrajú v ostatných rokoch dôležitú úlohu tzv. moderné technológie - počítač, internet, mobilný telefón. Vytvárajú nové sociálne prostredie, virtuálny priestor, v ktorom vyrastá dnešná generácia. Práve preto sa táto problematika úzko dotýka vývinu detí, ich vzťahov a komunikácie. Objavujú sa nové možnosti, ale aj problémy a riziká.

Už deti v predškolskom veku vedia používať niektoré programy v počítači, vedia si napríklad pustiť alebo stiahnuť hru, ovládajú niektoré funkcie na mobilnom telefóne. Na 1. stupni základných škôl sa už pohybujú v prostredí internetu, mobilné telefóny používajú bežne.

Celoeurópskym trendom je posúvať prevenciu do nižšieho veku, aby boli deti informované o ohrozeniach virtuálneho priestoru ešte predtým, než sa s nimi stretnú. Z tohto dôvodu vznikol z iniciatívy mimovládnej organizácie eSlovensko, o. z. rozprávkový seriál OVCE.sk. Rozprávky sú súčasťou projektu Zodpovedne.sk, ktorý sa zameriava na šírenie osvetu o bezpečnom používaní internetu a mobilných telefónov, informuje o rizikách virtuálneho priestoru a v tejto oblasti poskytuje aj poradenstvo.

V seriáli OVCE.sk vystupujú archetypálne postavy, ako je múdry starec - bača, hlúpy a naivný Jano, nevinné ovečky a barany, zlý vlk. Dej je popretkávaný slovenskými ľudovými prvkami - odohráva sa na salaši, postavy jedia bryndzové halušky, používajú ľudové porekadlá i nárečové výrazy. Rozprávky tiež odzrkadľujú súčasnú kultúru detí a mládeže, ich životný štýl. Prostredníctvom klasickej podoby príbehu boja dobra a zla deťom približujú jednotlivé ohrozenia vo virtuálnom priestore. V závere každej rozprávky je ponaučenie, ako sa deti môžu pred týmito rizikami chrániť.

Rozprávky OVCE.sk mali premiéru v októbri 2009. Boli to nasledovné časti:

- Zatajovaný kamarát (nadväzovanie kontaktov s cieľom sexuálneho zneužitia, grooming),
- Bez kožušeka (zverejňovanie fotografií a videí s odhalenými časťami tela),
- Netancuj s vlkom (zneužitie fotografií a videí),
- Biele ovce (diskriminácia, rasizmus na internete).

V roku 2010 sa pripravujú ďalšie diely, ktoré sa budú venovať napríklad týmto témam: virtuálne priateľstvá; recepty krásy na internete; prenasledovanie vo virtuálnom priestore; reťazové listy šťastia; prezradenie majetkových pomerov atď.

Rozprávky na webstránke OVCE.sk i na DVD nosičoch sú k dispozícii v nasledovných jazykových verziách: slovenská, slovenská s posunkovým jazykom, slovenská s anglickými titulkami, slovenská s nemeckými titulkami, maďarská, rómska.

HLAVNÉ CIELE PREVENCIE

Ochrana pred ohrozeniami - najdôležitejšou úlohou v rámci prevencie je naučiť deti, ako používať moderné technológie bezpečne a zodpovedne. Zdôraznite im možnosti, ako sa môžu chrániť pred ohrozeniami a kam sa môžu obrátiť o pomoc. Nezabudnite ani na to, že internet a ostatné technológie priniesli aj pokrok, nové možnosti a veľa pozitív - hľadajte spolu s nimi cesty, ako ich využiť.

Netiketa - internetové prostredie pripadá mnohým ľuďom neosobné, a tak i menej reálne. Neplatia tu zaužívané pravidlá správania, strácajú sa pravidlá etiky, zodpovednosť za konanie, všetko je dovolené a akoby to, čo sa udeje v tomto prostredí, nebolo úplne skutočné. V prostredí internetu môžu deti bez zábran robiť veci, ktoré by v reálnom svete nespravili. V prevencii je preto dôležité zamerať sa na výchovu k netikete (etike na nete), čiže k vhodnému správaniu vo virtuálnom prostredí. Je dôležité rozprávať sa s deťmi o tom, aké sú hranice vo virtuálnom prostredí, čo sa môže a čo nemôže, čo je správne a čo nie. Mali by sa postupne naučiť, že ublíženie vo virtuálnom prostredí môže bolieť rovnako ako ublíženie v reálnom svete a že aj vo virtuálnom prostredí platia rovnaké zákony ako v bežnom svete.

Kritické myslenie - dôležité je aj viesť deti ku kritickému mysleniu, aby vedeli posúdiť, ktoré informácie sú pravdivé a ktoré nepravdivé, čomu alebo komu môžu vo virtuálnom prostredí dôverovať. Tiež ich učte odolávať nátlaku jednotlivca alebo skupiny, aj keď ide o anonymnú skupinu vo virtuálnom svete.

CIEĽOVÁ SKUPINA

Primárnou cieľovou skupinou rozprávok OVCE.sk sú deti v mladšom školskom veku. S istými úpravami možno aktivity použiť aj u detí predškolského veku. V metodickom materiáli sa venujeme predovšetkým použitiu rozprávok v prevencii na 1. stupni ZŠ, aj keď je ich možno použiť i pri aktivitách so staršími deťmi a s mládežou, prípadne ako ponaučenie pre rodičov.

MATERIÁLY NA STRÁNKE OVCE.SK

Na stránke OVCE.sk nájdete jednotlivé rozprávky v podobe videí a komiksov. Okrem toho si deti môžu zahrať krátke zábavné hry na motívy rozprávok. Zo stránky sa dajú stiahnuť aj obrázky z rozprávok ako pozadie do počítača alebo tapeta do mobilu, zvučka rozprávok ako zvonenie na mobil alebo šetrič obrazovky s motívmi z rozprávky. Nájdete tu aj maľovanky a plagáty s radami o zodpovednom správaní pri používaní nových technológií.

V časti Slovník sa dozviete o význame skratiek a emotikonov („smajlíkov“) používaných v komunikácii na internete a prostredníctvom mobilných telefónov a tiež aj to, čo znamenajú jednotlivé odborné pojmy z prostredia internetu a aké piktogramy sa používajú na označenie hier.

Stránku priebežne dopĺňame a meníme tak, aby bola pre deti zaujímavá a pútavá.

AKO PRACOVAŤ S ROZPÁVKAMI V RÁMCI PREVENCIE

Oboznámenie s problematikou - pred samotným stretnutím s deťmi si doplňte informácie o problematike, ktorá sa spomína v konkrétnej rozprávke (napr. na stránke www.zodpovedne.sk v časti Ohrozenia). Samotná rozprávka približuje jednotlivé ohrozenia tak, aby boli zrozumiteľné a prijateľné pre detského diváka. Pre vás je však dôležité poznať aj ďalšie prejavy, riziká a následky daného ohrozenia, ako aj možnosti boja proti nim.

Návrh preventívnej práce - nasledujúci opis aktivít je len návrhom a pomôckou, ktorá má poslúžiť ako príklad. Môžete s ním narábať voľne podľa zhodnotenia danej situácie, veku detí a podobne. Nemusíte presne dodržiavať všetko ani klásť rovnaké otázky.

Komunikácia - snažte sa prispôbiť svoju komunikáciu a slovník veku detí, s ktorými pracujete. Pri deťoch predškolského veku voľte jednoduchšie slová a kratšie vety, používajte časté prirovnania a opisy konkrétnych situácií. Dávajte si pozor na používanie odborných pojmov z oblasti moderných technológií, ktorým ešte deti nemusia rozumieť (napr. SMS, četa a podobne). Pri deťoch 1. stupňa ZŠ pri používaní pojmov vychádzajte z ich skúseností s jednotlivými technológiami. Čím sú deti staršie, tým väčší dôraz kladte na to, aby ste sa dokázali priblížiť ich svetu a slangu, ktorý používajú. Nadviažte s nimi užší vzťah, keď im dáte najavo, že im rozumiete (napríklad výrazy typu „Tá ovca urobila poriadnu blbosť, čo?“). Snažte sa tiež zorientovať v problematike aktuálnych trendov v moderných technológiách a vo virtuálnom prostredí.

POSTUP

1. Úvodná diskusia:

Na začiatok deťom priblížte tému pomocou niekoľkých krátkych otázok:

- „Deti, kto z vás má doma počítač? Čo všetko môžeme na počítači robiť?“
- „A viete aj to, čo je to internet? Na čo sa používa? Kto z vás už niekedy bol na internete? Čo všetko tam môžeme robiť a čo tam môžeme nájsť?“
- „A určite poznáte aj mobilné telefóny. Má niekto z vás svoj vlastný mobilný telefón? Na čo všetko ho používate?“

Otázky prispôbte veku detí v skupine, s ktorou práve pracujete. Napríklad deti v predškolskom veku ešte pravdepodobne nemajú vlastný mobilný telefón, ale určite si už vyskúšali telefón rodičov. Deti v mladšom školskom veku už majú svoj vlastný mobilný telefón.

Okrem toho, že deti naladíte na tému vášho stretnutia, otázky vám pomôžu aj lepšie sa zorientovať v tom, aké majú deti skúsenosti s jednotlivými technológiami. Podľa toho budete vedieť, do akej miery máte pri vysvetľovaní zachádzať do podrobností.

2. Rozprávka:

Otázky pred pozeraním rozprávky:

„Pred chvíľou sme sa rozprávali o počítačoch, mobilných telefónoch, internete. Už vieme, že nám môžu veľmi pomôcť a že s nimi môže byť aj dobrá zábava. Čo si myslíte, môžu byť niekedy aj nebezpečné? Čo by sa nám mohlo stať, keď ich používame? Vie niekto z vás povedať nejaký príklad alebo svoju skúsenosť?“

Nechajte deti chvíľu rozmýšľať a uviesť ich skúsenosti.

Následne pokračujte:

„A teraz si spolu pozrieme rozprávku o ovečkách. Naše ovečky sa niekedy správajú ako vy - deti. Dobre sa pozerajte a počúvajte.“

Pustite deťom jednu z rozprávok a spolu s nimi zhrňte jej základný dej.

„O čom bola táto rozprávka? Čo sa v nej ovečke/barančekovi/ovečkám/Janovi stalo? Ako sa ovečka/baranček/ovečky/Jano cítili? Ako by ste sa cítili vy, keby sa vám stalo niečo podobné? Báli by ste sa, hanbili by ste sa, cítili by ste sa trápne, nevedeli by ste, čo máte robiť?“

Pokračujte rozhovorom o tom, aké nebezpečenstvo bolo v rozprávke zobrazené, kde urobila ovca/baran/ovce/Jano chybu, o čo išlo vlkovi, ako boli ovce/barany/Jano zachránení a aké ponaučenie si deti z rozprávky odniesli. Ak deti niektorú scénu nesprávne pochopili, vysvetlite im ju.

- „V rozprávke ste videli, čo zlé sa môže stať, ak používate počítač, internet alebo mobil a nedávate si pozor. Čo si myslíte, čo urobila ovečka/baranček/ovce/Jano v príbehu nesprávne, na čo si nedávali pozor? Poznate niekoho, kto už niekedy urobil podobnú chybu? Čo si ovečka mala lepšie všimnúť? Čo by ste jej poradili? Čo si myslíte, že je dôležité robiť v podobných prípadoch?“
- „V našej rozprávke vystupuje múdry bača alebo odvážny horár, ktorí našťastie vždy včas zasiahnu. Na koho by ste sa mohli obrátiť vy, ak by sa vám stalo niečo podobné?“

Vysvetlite deťom, že skôr než niečo urobia, majú vždy dobre porozmýšľať. Ak niečomu nerozumejú, nie sú si niečím isté alebo ich niečo vystrašilo, vždy je lepšie obrátiť sa s otázkami či prosbou o pomoc na niekoho dospelého. Porozprávajte sa o tom, kto môže byť takým dospelým v ich okolí. Priblížte im aj úlohu bezplatnej linky Pomoc.sk (www.pomoc.sk, tel. 116 111), ktorá funguje nonstop, a tiež aj prácu policajtov.

3. Záverečné ponaučenie:

Na záver si ešte raz s deťmi zhrňte hlavné ponaučenie z príbehu a zásady vhodného správania v podobnej situácii.

„Ovce/Jano v našej rozprávke niekedy poriadne nerozmýšľajú pred tým, než niečo urobia, a dajú sa nahovoriť na každú hlúposť. My však nechceme byť takéto hlúpe ovce. Spomeňme si ešte raz, čo sme sa dnes z tejto rozprávky naučili a čo budeme robiť, ak sa niečo podobné stane nám.“

DOPLNKOVÉ AKTIVITY

Pomoc ovečky

Téma: rozpoznavanie varovných signálov, empatia

Vo väčšine rozprávok sa objavujú ovce, ktoré sú ohrozené alebo sa im stane niečo zlé. Porozprávajte sa s deťmi o tom, že rovnako ako bola ovečka nešťastná v rozprávke, môže byť nešťastný aj ich kamarát, ktorému sa stalo niečo podobné. Podľa čoho si v príbehu bača, Jano alebo horár všimli, že niektorú ovcu niečo trápi alebo jej niečo hrozí? Pozrite si s deťmi rozprávku ešte raz a všimajte si prejavy ovečiek (napríklad sa s nikým nerozpráva, nechce jesť, hanbí sa, ostatní sa jej posmieávajú, skrýva sa pred ostatnými, nechce sa s nimi hrať, dostáva drahé dary a podobne). Čo urobí v príbehu bača, Jano alebo horár? Ako zasiahnu? Ako by sa ešte dalo ovečke pomôcť? Čo by mohli urobiť deti, keby si všimli, že sa podobne správa ich kamarát alebo spolužiak? Ako by mohli zistiť, čo sa deje?

Zahrajte si aj scénu, pantomímu, v ktorej jedno dieťa predstavuje nešťastnú ovečku a druhé dieťa alebo deti sa jej snažia nejakým spôsobom pomôcť.

Dopravné značky

Téma: správanie sa vo virtuálnom priestore, netiketa

Porozprávajte sa s deťmi o tom, čo všetko sa z rozprávok naučili a čo všetko môže byť pri používaní internetu alebo mobilných telefónov nebezpečné. Vytvorte si s deťmi vlastné dopravné značky, ktoré by mohli platiť vo virtuálnom prostredí. Rovnako ako existuje napríklad značka „Zákaz vjazdu“, môže existovať aj značka „Zákaz fotografií v spodnej bielizni“ a podobne. Dopravné značky si zaveste na stenu v počítačovej učebni, doma pri počítači alebo v triede tak, aby ich mali deti vždy na očiach.

Pravidlá

Téma: správanie sa vo virtuálnom priestore, netiketa

Pripozeraňte rozprávok si deti určite všimli, že najväčšou chybou bolo, že ovce/Janone vedeli, čo majú vo virtuálnom prostredí robiť. Dohodnite sa s deťmi vo vašej triede (skupine, rodine, a podobne) na určitých pravidlách, ktoré budete pri používaní počítača, internetu a mobilu dodržiavať. Pri ich vymýšľaní vychádzajte z uvedených rozprávok - „ovečky by sa nič nestalo, keby...“. Pravidlá si napíšte na veľký plagát a zaveste v triede na stenu. Každé dieťa môže svojím podpisom potvrdiť, že sa bude snažiť správať podľa týchto pravidiel.

Nakresli si svoje ovce

Téma: ohrozenia vo virtuálnom priestore, pozitívne používanie nových technológií

Prezrite si s deťmi obrázky, tapety a plagáty na stránke OVCE.sk. Zistite, ktoré z nich sa deťom najviac páčia. Na aké ohrozenia sa snažia upozorniť? Pýtajte sa detí, čo si myslia - ktoré ovečky sa správajú múdro a ktoré robia niečo hlúpe?

Poproste deti, aby nakreslili svoj vlastný plagát s ovcami. Môžu na ňom použiť motívy z rozprávok alebo si vymyslieť vlastné motívy. Plagát sa môže zameriavať na ohrozenia vo virtuálnom priestore, ale rovnako môže zdôrazňovať pozitívne použitie nových technológií. Ku každému plagátu by malo byť pripojené aj krátke heslo alebo ponaučenie pre ostatné ovečky, ako aj pre deti.

Na záver si s deťmi posadajte do kruhu. Každé dieťa predstaví svoj plagát a vysvetlí ostatným, na čo sa ním snaží upozorniť. Potom nájdite spolu s deťmi miesto, kde môžete plagáty umiestniť - kde budú plniť svoj účel, upozorňovať na problematiku používania nových technológií.

Obmena: pre menšie deti môžete zvoliť niektorú z maľovánok na stránke OVCE.sk.

Johanka Vrzáková,
8 rokov, Nové Zámky

Vyčisti internetovú sieť

Téma: ohrozenia vo virtuálnom priestore, pozitívne použitie nových technológií

Pripravte si vo veľkom počte obrázky znázorňujúce rôzne činnosti, ktoré súvisia s používaním internetu a mobilných telefónov pozitívne, ako aj negatívne (jednotlivé obrázky sa môžu opakovať). Vhodnými témami môžu byť napríklad:

- pozitívne: telefonovanie s rodičmi, príprava domácej úlohy na počítači, spoločné pozeranie fotografií z dovolenky;
- negatívne: hranie sa na počítači v noci, hranie sa s mobilom pod lavicou v škole, hranie počítačových hier určených pre dospelých (systém označovania PEGI).

Môžete použiť aj obrázky zo stránky OVCE.sk - tapety, jednotlivé obrázky z komiksov, zmenšené obrázky z maľovánok a plagátov alebo rôzne obrázky z internetu. Obrázky poschovávajte v triede alebo vo vonkajšom priestranstve.

Na začiatku aktivity porozprávajte deťom o tom, že internet aj mobilné telefóny môžu byť dobré aj zlé, na niečo sú veľmi užitočné, ale môžu aj ohrozovať alebo škodiť. Spýtajte sa detí, či vedia uviesť príklady toho, kedy môže byť počítač alebo mobil užitočný a kedy škodlivý. Následne sa pustíte s deťmi do „veľkého upratovania“. Vyčistíte sieť, virtuálny priestor od všetkého zlého, čo sa tam môže vyskytovať. Deti majú v triede alebo vo vonkajšom priestore pohľadať všetky obrázky, ktoré znázorňujú niečo nebezpečné alebo škodlivé vo virtuálnom prostredí. Obrázky, ktoré znázorňujú niečo pozitívne alebo užitočné, môžu v sieti ponechať.

Keď deti obrázky pozbierajú, posadajte si spolu do kruhu. Deti postupne ukážu ostatným svoje obrázky a vysvetlia, v čom je konkrétna činnosť nebezpečná, ako ich môže ohroziť. Ak náhodou deti pozbierali aj obrázky, ktoré neznázorňujú nebezpečenstvo, nechajte ostatných, aby im vysvetlili, prečo to tak nie je (rovnako postupujte aj v druhom kole, ak deti niektoré z nebezpečenstiev zabudli v „sieti“). Môžete sa tiež rozprávať o tom, s čím sa už ony samy stretli, čo ich ohrozilo a akým spôsobom (napr. skúsenosti detí s dlhotrvajúcim hraním počítačových hier).

V druhom kole môžu deti zbierať obrázky, ktoré znázorňujú pozitívne použitie nových technológií. Znovu sa v kruhu porozprávajte o tom, či ich aj ony takto vedú používať a či samy zažili, že im počítač alebo mobil v niečom pomohol.

Obmena: môžete si vytvoriť farebnú škálu, semafor - dlhý pruh papiera členený na zelenú, oranžovú a červenú farbu. K farebnej škále spoločne s deťmi prikladajte jednotlivé činnosti - k zelenej farbe tie, ktoré sú užitočné, a k oranžovej a červenej tie, ktoré sú škodlivé a nebezpečné. Nechajte deti, aby sa v skupine samostatne rozhodli, ktoré aktivity sú pre ne nebezpečné najviac a prečo.

Vymysli si vlastnú rozprávku

Téma: ohrozenia vo virtuálnom svete

Zahrajte sa s deťmi na autorov rozprávok OVCE.sk. Najprv sa spoločne zamyslite nad tým, čo všetko sa ešte v prostredí internetu deje a s čím by sa tam mohli ovečky stretnúť. Sú deti schopné vymyslieť podobnú rozprávku s ponaučením pre ostatných?

Úlohou detí je v 4 až 6 členných skupinkách vymyslieť podobnú rozprávku a zahrať ju ako scénu. Nechajte deťom dostatočný čas na prípravu, ale zároveň im pomáhajte pri tvorbe príbehu a rozdelení úloh.

Potom si spolu predvedte pripravené scény a hercov odmeňte potleskom. Rozprávajte sa o tom, či na nebezpečenstvá, ktoré deti zahrali, môžu naozaj v reálnom živote natrafiť, čo sa im všetko môže stať a či vymysleli správne riešenia alebo záverečné ponaučenia.

Obmena: mladšie deti, ktoré by ešte mohli mať ťažkosti s vymýšľaním vlastnej rozprávky, môžete nechať zahrať jednotlivé rozprávky OVCE.sk vo vlastnej réžii.

Čo sa stane s mojou fotografiou na internete

Téma: nebezpečenstvo zverejňovania fotografií na internete, správanie sa vo virtuálnom priestore, netiketa, kyberšikanovanie, empatia

Vopred si pripravte zväčšené fotografie detí vytlačené čiernobielo na papieri formátu A4 (napríklad naskenované fotografie, ktoré si deti prinesú, alebo fotografie zo školských akcií). Podmienkou hry je, aby malo fotografiu každé dieťa i učiteľ. Okrem toho budú deti potrebovať aj písacie potreby.

Posadajte si spolu do kruhu. Všetky deti postupne ukážu ostatným svoju fotografiu a porozprávajú krátko o sebe, v čom sú dobré, prečo sa im ich fotografia páči a podobne.

Postupne posúvajte fotografie v kruhu. Každé dieťa má ku každej fotografii niečo dokresliť. Vopred deťom nepovedzte, že majú dokresliť k fotografii niečo negatívne, nechajte to na nich. S veľkou pravdepodobnosťou sa objavia aj takéto kresby. Pokračujte v kruhu dovtedy, kým sa fotografie nevrátia k vlastníkovi.

Pozrite sa na svoje fotografie, čo na nich pribudlo? Možno nejaké pekné veci, ale možno aj niečo také, čo sa vám nepáči. Ukážte si navzájom svoje fotografie. Ako sa deti cítia, keď im niekto takto zničil ich peknú fotografiu? Možno im to bude pripadať smiešne, ale možno ich to aj nahnevá, možno im to ublížilo a možno sa cítia smutné. Chceli by si deti dať takúto fotografiu teraz na nástenku? Rovnako je možné, že aj ony nakreslili niekomu na fotografiu niečo posmešné alebo zlé. Vidia teraz, ako sa ich kamaráti cítia, keď si pozerajú takéto pokreslené fotografie? Alebo rozmyšľajú nad tým, že keď niekto počmára ich fotografiu a sú nešťastné, tak potom takisto môžu byť nešťastní a smutní aj ostatní? A zároveň ani nemôžu vedieť, kto to urobil, ak sa dotýčaný k tomu neprizná.

Ako by mohla táto aktivita súvisieť s internetom? Mohlo by sa niečo podobné stať, ak by dali svoju fotografiu na internet? A mohli by sa potom cítiť podobne? Čo všetko sa môže stať s fotografiou na internete? (napr. posmešné a urážlivé komentáre, fotomontáže, zverejnenie na nejakej inej stránke a pod.) Vedia, ku komu sa ich fotografia dostane? Porozprávajte sa s deťmi o tom, ako si môžu dávať pozor na to, aby nikto nezneužil ich fotografiu, a tiež o tom, že keď ony niečo takéto urobia, môžu tým niekomu, aj nechtiac, ublížiť.

Upozornenie: nepoužívajte túto aktivitu v skupine alebo v triede, kde sú narušené vzťahy medzi deťmi alebo sú niektoré deti šikanované.

Čo je dobré a čo zlé na internete

Téma: ohrozenia vo virtuálnom priestore, pozitívne použitie nových technológií

Rozprávajte sa s deťmi o tom, že internet aj mobilné telefóny môžu byť aj dobré, aj zlé, na niečo sú veľmi užitočné, ale môžu aj ohrozovať alebo škodiť. Nechajte deti, aby samy uvádzali príklady, ako sa dajú uvedené technológie používať na dobré účely a ako im môžu tieto technológie niekedy škodiť alebo v niečom ublížiť.

Následne sa deti rozdelia do menších skupiniek. Ich úlohou je pripraviť plagát alebo koláž na tému „Čo je dobré a čo zlé na internete“. Každá skupinka dostane veľký hárok baliaceho papiera, písacie potreby (farbičky, fixky), nožnice, lepidlo, staré časopisy, a pod. Deti môžu použiť aj obrázky, ktoré si vyhľadajú na internete a vytlačia ich. Nechajte deťom dostatok času na prácu.

Potom si spolu predvedte jednotlivé plagáty a nechajte deti, aby porozprávali ostatným, aké pozitíva a negatíva internetu na nich znázornili. Práce detí si potom vystavte v priestoroch triedy alebo školy.

Moja obľúbená stránka na internete

Téma: pozitívne použitie nových technológií, bezpečnosť detí na internete

Nečajte deti, aby sa zamysleli nad tým, ktoré sú ich obľúbené internetové stránky. Túto úlohu im môžete zadať ako domácu úlohu, môžu si ju pripraviť s rodičmi alebo kamarátmi - v prípade, že majú prístup k internetu.

Následne deti v škole predstavia ostatným svoje obľúbené stránky. Rozprávajte sa o tom, prečo sa im práve táto stránka páči, či je táto stránka naozaj vhodná pre deti a podľa čoho to rozoznajú (napr. ide o stránku známej organizácie, ktorá pracuje s deťmi; dozor administrátora na stránke; len obsah, ktorý je určený pre deti, a pod.). Diskutujte o tom, kto takéto stránky stráži a kto chráni deti na internete, čo môžu urobiť, ak sa na nejakej stránke deje niečo zlé. Spýtajte sa, podľa čoho si vyberajú stránky, na ktoré chodia, či im pri výbere pomáhajú aj rodičia, prípadne či majú prehľad o tom, aké stránky navštevujú. Naopak, ktoré stránky nie sú vhodné pre deti a prečo? Čo by sa ešte dalo spraviť, aby sa deti nemohli dostávať na takéto stránky? Môžete si spolu napísať na tabuľu, podľa čoho sa dajú odlíšiť stránky pre deti vhodné a nevhodné. Znova si spolu prejdite obľúbené stránky detí a vyhodnoťte ich podľa tohto zoznamu. Deti následne vypracujú zoznam vhodných detských stránok na internete a uverejnia ho na nástenke alebo v školskom časopise.

Deti môžete upozorniť aj na stránku Stopline.sk, kde môžu v spolupráci s dospelými nahlásiť nezákonný obsah alebo činnosti, ktoré objavia na internete.

Obmena: zahrajte sa s deťmi na web-dizajnérov, na ľudí, ktorí vymýšľajú webové stránky. Deti sa rozdelia do menších skupiniek, ich úlohou bude spoločne vymyslieť novú super stránku pre deti. Čo by podľa ich predstavy malo byť na takejto stránke uverejnené? Čo by asi deti v ich veku zaujímalo? Čo by urobili pre to, aby sa deti na tejto stránke cítili bezpečne? Ak chcú, môžu nakresliť návrh takejto stránky. Potom deti predstavia svoj návrh stránky ostatným. Môžete sa spolu porozprávať o tom, či by sa im takéto stránky páčili a prečo, resp. ktoré existujúce stránky sú podobne dobré.

Chráň si svoje fotografie

(aktivita podľa FMA - spoločenstva Saleziánov na Slovensku)

Téma: zverejňovanie fotografií na internete, správanie sa vo virtuálnom priestore, netiketa, kyberšikanovanie, empatia

Každé dieťa dostane šatku, ktorú si zastrčí za pás tak, aby mu voľne visela. Šatka predstavuje fotografiu zverejnenú na internete. Úlohou detí je chrániť svoju fotografiu pred zneužitím, tzn. uchrániť si svoju šatku a súčasne sa snažiť získať šatky iných detí. Kto príde o svoju „fotografiu“, ten vypadáva z hry.

Obmena: deti si pomáhajú v skupine. Vytvoria spolu štvorčlenné skupinky, v ktorých sa držia za ruky. Prvé deti v reťazi sa snažia získať šatky iných skupín, posledné deti v reťazi majú za pásom zastrčenú šatku = fotografiu. Skupiny, ktoré prídu o šatku alebo rozpoja svoju reťaz, vypadávajú z hry.

Po skončení aktivity sa s deťmi porozprávajte o tom, či bolo ťažké uchrániť si svoju fotografiu. Pripomeňte si rozprávky Bez kožušeka a Netancuj s vlkom, v ktorých sa aj ovečkám stalo, že niekto urobil niečo zlé s ich fotografiami, t. j. fotografoval ich bez ich súhlasu a fotografie rozposielal iným ľuďom. Rozmýšľajte spolu, ako sa dá niečomu podobnému predísť, ako sa deti môžu v takýchto situáciách chrániť, aké fotografie je vhodné dávať na internet a aké nie a prečo. Tiež sa vráťte k faktu, že vo vašej hre sa deti tiež snažili ukradnúť fotografie ostatných detí. Myslia si, že je to správne? Čo by mali robiť, ak chcú dostať fotografiu niekoho iného? Čo smú potom s touto fotografiou ďalej robiť?

Voľba Áno - Nie

Téma: ohrozenia vo virtuálnom priestore, správanie sa vo virtuálnom priestore, netiketa

Vopred si pripravte rôzne výroky o internete a mobilných telefónoch, ktoré sa dajú posúdiť ako správne - nesprávne, áno - nie, súhlasím - nesúhlasím. Môžete použiť upravené otázky z testov na stránke Zodpovedne.sk, v časti Otestujte sa. Príklady výrokov: *Na linku pomoci zavolám hocikedy, keď sa nudím; Ak mi niekto robí zle na internete, poviem o tom rodičom; Na počítači sa hrám iba také hry, ktoré sú určené pre deti; V škole mám počas vyučovania zapnutý mobilný telefón...*

Pri tejto aktivite potrebujete väčší priestor, kde sa deti môžu voľne pohybovať. Všetky deti sa postavia do stredu.

Určite, na ktorej strane bude ÁNO a na ktorej NIE. Priestor môžete symbolicky oddeliť aj čiarou a vyznačiť odpovede v jednotlivých častiach.

Postupne deťom čítajte jednotlivé výroky. Deti sa majú rozhodnúť, kým narátate do 3, na ktorú stranu sa postaví, či s výrokom súhlasia, alebo nie. Potom nechajte deti, aby povedali správnu odpoveď a zároveň ju aj vysvetlili.

Obmena: s menšou skupinou detí alebo s menšími deťmi môžete hrať túto aktivitu podobne ako hru Letí-letí: „Dám na internet svoje nahé fotografie - áno!“ Ak sa deti pomýlia a pridajú sa k nesprávnej odpovedi, dávajú zálohu. Tú potom môžu vykúpiť napríklad tak, že povedia nejaký pozitívny spôsob použitia nových technológií alebo zásadu vhodného bezpečného správania v prostredí internetu.

ŽELÁME VÁM PRÍJEMNÉ CHVÍLE STRÁVENÉ PRI PRÁCI S ROZPRÁVKAMI OVCE.SK.

Serial vznikol z iniciatívy eSlovensko o.z. ako súčasť projektu **Zodpovedne.sk**. Cieľom rozprávok je šírenie osvetu o rizikách internetu, mobilov a nových technológií. Pre nižšiu vekovú kategóriu detí chce seriál pôsobiť ako prevencia, mládeži nastavuje zrkadlo ich nevhodného správania sa na internete a dospelých divákov majú rozprávky poučiť a pobaviť.

Zodpovedne.sk je osvetové centrum, ktoré propaguje bezpečné používanie internetu. Prostredníctvom animovaných rozprávok OVCE.sk poukazuje na možné riziká virtuálneho sveta a ponúka riešenia ako im čeliť. Zodpovedne.sk ponúka informačné materiály a prednášky pre verejnosť, pracovníkov s mládežou i pre mládež, na ktorých sa venuje témam ako je napríklad fenomén sociálnych sietí, závislosť na internete a hrách, kyberšikana a pod. Okrem toho organizuje každý rok vo februári Deň bezpečného internetu.

Pomoc.sk je internetová linka pomoci, ktorá poskytuje poradenstvo o problémoch súvisiacich s používaním internetu. Pomáha predovšetkým mladým ľuďom, ktorí mali nejaký nepríjemný zážitok na internete, napríklad stali sa obeťou kyberšikany, prípadne niekto zneužil ich osobné informácie a pod. Ponúka i rady dospelým, ako chrániť deti pri používaní moderných technológií. Bezplatné poradenstvo poskytujú kvalifikovaní konzultanti 24 hodín denne, prostredníctvom telefónu, live chatu (od 16 do 22 hod.) aj emailu.

Stopline.sk je národné centrum pre nahlásenie nezákonného obsahu a činností na internete s dôrazom na ochranu detí a mládeže, prejavy rasizmu a xenofóbie na internete. Jeho činnosť vychádza z programu Európskej komisie Safer Internet Plus. Každý užívateľ internetu môže prostredníctvom online formulára na stránke www.Stopline.sk nahlásovať podozrivý obsah. Hlásenie môže podať anonymne alebo v prípade, ak má záujem o spätnú väzbu, uvedie svoje kontaktné údaje. Podnety v centre analyzujú špecialisti, ktorí podozrivé stránky zo Slovenska posielajú na prešetrenie Policajnému zboru. Ak ide o stránky nachádzajúce sa mimo územia SR, zasiela ich Stopline.sk partnerským organizáciám združeným v medzinárodnej sieti INHOPE, ktoré sa nimi budú ďalej zaoberať.

KRÁTKY SLOVNÍK VÝRAZOV Z VIRTUÁLNEHO PROSTREDIA

BTW	By The Way	mimochodom
LMK, LMN	Let Me Know	daj mi vedieť
LOL	Laughing Out Loud	hlasno sa smejem
L8R	Later	neskôr
MYOB	Mind Your Own Business	staraj sa o seba
OMG	Oh, My God!	Ach, môj bože!
PAW	Parents Are Watching	rodičia sa pozerajú
PLS, PLZ	Please	prosím
ROFL	Rolling On the Floor Laughing	váľam sa po zemi od smiechu
RUOK?	Are you OK?	Si v poriadku?
TNX/THX	Thanks	vďaka

CYBERBULLYING

„Kyberšikanovanie“ je šikanovanie pomocou nových informačných a komunikačných technológií (t.j. najmä cez internet a mobilné telefóny). Príkladmi môžu byť anonymné posmešné, výhražné alebo nenávistné e-maily, obťažovanie prostredníctvom textových správ, zosmiešňovanie obete na webových stránkach alebo sociálnych sieťach, rozposielanie fotografií, ktoré zachytávajú obeť v trápnej situácii a podobne.

CYBERSTALKING

„Online prenasledovanie“. Týmto pojmom sa označuje predovšetkým neustále sledovanie niekoho vo virtuálnom prostredí. Obete tohto správania sú potom vystavené prenasledovaniu a obťažovaniu v četrovacích miestnostiach, dostávajú posmešné, urážajúce, obťažujúce a zavražďujúce správy. Útočník (tzv. stalker) ich prezvára na mobile alebo bombarduje SMS-kami. Prenasledovateľ (stalker) sleduje každý ich pohyb a činnosť na internete.

FLAMING

Zverejňovanie urážlivých a agresívnych správ, hrubé a nepriateľské správanie počas rozhovoru, četrovania, prípadne v diskusných internetových fórach.

GROOMING

Postupné vytváranie dôverného, priateľského vzťahu s dieťaťom tak, aby dieťa prestalo byť ostražité a pristúpilo na stretnutie, väčšinou s úmyslom zneužitia dieťaťa.

HAPPY SLAPPING

Útočníci natáčajú na mobil video, v ktorom zachytávajú agresívne alebo sexuálne útoky na obeť, bitky alebo napodobňujú znásilnenie. Následné rozosielajú záznam ďalším ľuďom cez mobil alebo ho zverejnia na internete. Cieľom je zosmiešnenie obete. V prípade happy slappingu sa jedná o trestný čin.

HATE SPEECH

„Nenávistný prejav“. Nenávistné komentáre v četoch, diskusiách a na blogoch na internete, zamerané predovšetkým proti národnostným, etnickým a sexuálnym menšinám, prípadne proti príslušníkom iných národov.

HOAX

Falošná, poplašná správa, ktorá upozorňuje na neexistujúce nebezpečenstvá. Najčastejšie sa môžeme stretnúť s falošnými prosbami o pomoc, fámami o negatívnych účinkoch mobilných telefónov, informáciami o nebezpečných vírusoch, rôznymi petíciami a výzvami, reťazovými listami šťastia atď.